

UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

***KESANTUNAN BERBAHASA DALAM KATA PERBILANGAN
ADAT PEPATIH DARI SUDUT PRAGMATIK***

NORHANA BINTI BAKHARY

FBMK 2013 40

**KESANTUNAN BERBAHASA DALAM KATA PERBILANGAN ADAT
PEPATIH DARI SUDUT PRAGMATIK**

Oleh

NORHANA BINTI BAKHARY

**Tesis ini dikemukakan kepada Sekolah Pengajian Siswazah, Universiti Putra
Malaysia, sebagai memenuhi keperluan untuk Ijazah Doktor Falsafah**

April 2013

**KESANTUNAN BERBAHASA DALAM KATA
PERBILANGAN ADAT PEPATIH DARI SUDUT
PRAGMATIK**

NORHANA BINTI BAKHARY

**DOKTOR FALSAFAH
UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA
2013**

DEDIKASI

Khas buat:

Suami: Mohd Razib,

Anak-Anak: Fatin Nadiah, Fatin Arinah,

Fatin Aliah, Fatin Syafiqah

Ibu: Asmah

Bapa: Bakhary

Rakan dan Taulan Yang Sentiasa Meniupkan Api Semangat,

Untuk ku Terus Berjuang

© COPYRIGHT

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia
sebagai memenuhi keperluan untuk ijazah Doktor Falsafah

**KESANTUNAN BERBAHASA DALAM KATA PERBILANGAN ADAT
PEPATIH DARI DARI SUDUT PRAGMATIK**

Oleh

NORHANA BT BAKHARY

April 2013

Pengerusi : Prof. Madya Dr. Zaitul Azma binti Zainon Hamzah, PhD

Fakulti : Bahasa Moden dan Komunikasi

Kata perbilangan adat digunakan sebagai alat komunikasi dalam keadaan formal dan tidak formal untuk mengungkapkan sesuatu secara berkias, halus dan teliti supaya setiap perkara yang ingin disampaikan kedengaran santun dan dapat diterima oleh pendengar dengan baik di samping menjaga air muka penutur dan pendengar atau orang yang dilawan bercakap. Namun kajian tentang kata yang membicarakan tentang aspek kesantunan berbahasa dalam kata perbilangan adat masih belum dilakukan dengan meluas kerana kebanyakan penulisan yang dihasilkan lebih memberi tumpuan kepada kajian terhadap dasar-dasar adat yang berkaitan dengan kata perbilangan. Oleh hal yang demikian, kajian ini dilakukan untuk menganalisis aspek kesantunan berbahasa dalam kata perbilangan Adat Perpatih dari sudut pragmatik.

Objektif kajian ini adalah untuk mengenal pasti ungkapan santun dalam kata perbilangan Adat Perpatih, menginterpretasi elemen kesantunan bahasa dalam kata perbilangan Adat Perpatih dan menyorot pemikiran masyarakat adat dalam kata perbilangan Adat Perpatih yang menggambarkan keteguhan masyarakat Adat Perpatih.

Data kajian terdiri daripada kata perbilangan adat yang digunakan dalam empat peristiwa perundingan masyarakat pengamal Adat Perpatih iaitu Istiadat Kerjan, Istiadat Berkodin, Istiadat Memulih Pusako dan Istiadat Merisik dan Peminangan.

Kajian ini merupakan kajian yang melibatkan kerja lapangan yang menggunakan kaedah pemerhatian dan temu bual dan teknik rakaman. Data kajian dianalisis secara manual, dihuraikan dan dibincangkan menggunakan Prinsip Kesantunan Leech (1983). Dapatan kajian menunjukkan bahawa sisipan kata perbilangan adat yang mengandungi bahasa kiasan, unsur eufemisme dan dialek atau kata-kata berunsur tempatan dalam sesuatu peristiwa komunikasi yang membawa maksud tersirat adalah merupakan salah satu strategi kesantunan berbahasa dalam masyarakat pengamal Adat Perpatih. Melalui penggunaan ujaran bentuk ini mesej yang hendak ditujukan kepada pendengar disampaikan secara tersirat agar tidak menyinggung perasaan pendengar dan pendengar pula akan merasa dihargai dalam sesuatu peristiwa komunikasi.

Keadaan ini membolehkan pendengar memahami, menilai dan menerima mesej yang disampaikan dengan selesa. Selain itu, dapatan kajian juga menunjukkan bahawa dalam kata perbilangan adat tersirat kebijaksanaan tentang cara untuk membentuk masyarakat yang stabil, berilmu, bermoral dan berdaya usaha di samping berperanan sebagai berperanan sebagai satu bentuk kawalan sosial (masyarakat) yang boleh dijadikan panduan dalam kehidupan bagi menjamin keteguhan masyarakat Adat Perpatih.

Abstract of thesis presented to the Senate of Universiti Putra Malaysia in fulfillment of the requirement for the degree of Doctor of Philosophy

**A PRAGMATIC PERSPECTIVE ON LINGUISTIC POLITENESS IN
ADAT PEPATIH SAYINGS**

By

NORHANA BT BAKHARY

April 2013

Chairman : Prof. Madya Dr. Zaitul Azma binti Zainon Hamzah, PhD

Faculty : Modern Languages and Communication

In both formal and informal situations, Adat Perpatih Sayings have been traditionally used as a tool of communication to convey one's message indirectly, courteously, and figuratively. They are also used to ensure that the communication is deemed polite and is well-received by the listener whilst at the same time protecting the face of both speaker and listener. Little research has been done on linguistic politeness in Adat Perpatih Sayings. Instead, most studies have tended to focus on the fundamentals of customs related to Adat Perpatih Sayings. This study was therefore conducted in order to examine linguistic politeness in Adat Perpatih Sayings, from a pragmatic perspective.

The objectives of this study were: to identify polite expressions in Adat Perpatih Sayings; to interpret elements of linguistic politeness in Adat Perpatih Sayings; and to trace the beliefs embedded in Adat Perpatih Sayings which illustrate the strengths of the community. The research data comprises of Adat Perpatih Sayings used in Adat Perpatih community's four traditional negotiation events, namely the Kerjan Ceremony (*Istiadat Kerjan*), the Berkodin Ceremony (*Istiadat Berkodin*), the Inheritance Reclaiming Ceremony (*Istiadat Memulih Pusako*) and the Proposal and Engagement Ceremony (*Istiadat Merisik dan Peminangan*).

The research data were gathered through fieldwork involving observations and interviews which were recorded. Data were analyzed manually, and are described and discussed using Leech's Politeness Principles (1983). The findings show that the use of Adat Perpatih Sayings containing figurative language, elements of euphemism and local dialect or idioms in a communicative event rich with implicit meanings, is one of the Adat Perpatih community's linguistic politeness strategies. The use of these polite utterances ensures that the message is conveyed implicitly and does not offend the listener. In turn, the listener feels appreciated and valued. Thus, the listener is able to understand, evaluate and accept the conveyed message with ease. In addition, the study finds that the Adat Perpatih Sayings contain implicit wisdom on forming a stable knowledgeable, moral and enterprising society. The Adat Perpatih Sayings also act as a form of social control that

can serve as life guidance which safeguards the strengths of the Adat Perpatih community.

PENGHARGAAN

*Dengan nama Allah Yang Maha Pengasih Lagi Maha Penyayang
Selawat dan Salam Ke Atas Junjungan Besar Nabi Muhammad S.A.W*

Alhamdulillah, bersyukur ke hadrat Allah (s.w.t.) kerana dengan izin dan limpah kurnia-Nya saya berjaya menyempurnakan tesis yang bertajuk “Kesantunan Berbahasa dalam Kata Perbilangan Adat Perpatih dari Sudut Pragmatik”. Tesis ini amat penting sebagai memenuhi syarat untuk memperoleh Ijazah Kedoktoran (PhD) daripada Universiti Putra Malaysia.

Pada kesempatan ini, saya ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan dan ucapan jutaan terima kasih kepada semua pihak yang telah membantu saya menyempurnakan tesis ini terutamanya kepada Prof. Madya Dr. Zaitul Azma Zainon Hamzah selaku pengerusi jawatankuasa penyeliaan, Dr. Omrah bin Husin, dan Prof. Madya Dr. Mohd Zariat bin Abdul Rani selaku penyelia bersama yang telah banyak membantu saya dalam menyiapkan tesis ini. Sesungguhnya bimbingan dan tunjuk ajar yang diberikan amat saya hargai.

Ucapan penghargaan dan terima kasih juga saya tujukan kepada pihak pengurusan Perpustakaan Universiti Putera Malaysia, pihak Dewan Bahasa dan Pustaka, pengurusan Perpustakaan Universiti Malaya, pengurusan Perpustakaan Universiti Kebangsaan Malaysia, Perpustakaan Awam Negeri Sembilan, Perpustakaan Awam Jelebu, Lembaga Muzium Negeri Sembilan

dan Muzium Adat Jelevu kerana memberikan kerjasama dan komitmen yang baik untuk saya mendapatkan bahan-bahan dan rujukan untuk tujuan penulisan tesis ini.

Seterusnya ucapan penghargaan dan terima kasih ini saya tujukan kepada Bahagian Biasiswa, Kementerian Pelajaran Malaysia yang memberikan kemudahan cuti belajar dengan biasiswa kepada saya sepanjang pengajian di Universiti Putra Malaysia. Penghargaan dan terima kasih juga saya tujukan kepada sahabat dan ahli keluarga yang tidak jemu-jemu meniupkan api semangat dan memberikan nasihat untuk meneruskan perjuangan ini. Sesungguhnya jasa baik dan budi tuan akan saya ingati buat selamanya.

Akhirnya, ucapan penghargaan dan terima kasih ini saya tujukan kepada semua pihak yang terlibat secara langsung dan tidak langsung memberi sokongan dan kerjasama dalam menyempurnakan tesis ini. Sesungguhnya kalian semua adalah pemangkin kejayaan saya.

Terima kasih untuk semuanya. Semoga Allah jua yang membalas segala jasa baik kalian.

Norhana bt Bakhary

GS24039

Saya mengesahkan bahawa satu Jawatankuasa Pemeriksa telah berjumpa pada 18 April 2013. viva voce untuk menjalankan peperiksaan akhir bagi Norhana binti Bakhary untuk menilai tesis Doktor Falsafah beliau yang bertajuk "Kesantunan Berbahasa dalam Kata Perbilangan Adat Perpatih dari Sudut Pragmatik" mengikut Akta Universiti Pertanian Malaysia (Ijazah Lanjutan) 1980 dan Peraturan Universiti Pertanian Malaysia (Ijazah Lanjutan) 1981. Jawatankuasa Pemeriksa tersebut telah memperakukan bahawa calon ini layak dianugerahi ijazah berkenaan.

Ahli Pemeriksa Jawatankuasa adalah seperti berikut:

Mohd Sharifuddin bin Yusop, PhD
Jabatan Bahasa Melayu
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Che Ibrahim bin Salleh, PhD
Prof. Madya
Jabatan Bahasa Melayu
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

Abdul Rashid bin Daing Melebek, PhD
Prof. Madya
Jabatan Bahasa Melayu
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

Nor Hashimah binti Jalaluddin, PhD
Profesor
Pusat Pengajian Bahasa dan Linguistik
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia
(Pemeriksa Luar)

SEOW HENG FONG, PhD
Profesor dan Timbalan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putera Malaysia

Tarikh:

Tesis ini telah dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia dan telah diterima sebagai memenuhi syarat keperluan untuk ijazah Doktor Falsafah. Ahli Jawatankuasa Penyeliaan adalah seperti berikut:

Zaitul Azma binti Zainon Hamzah, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Mohd Zariat bin Abdul Rani, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Ahli)

Omrah bin Hussin, PhD

Pensyarah Kanan
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Ahli)

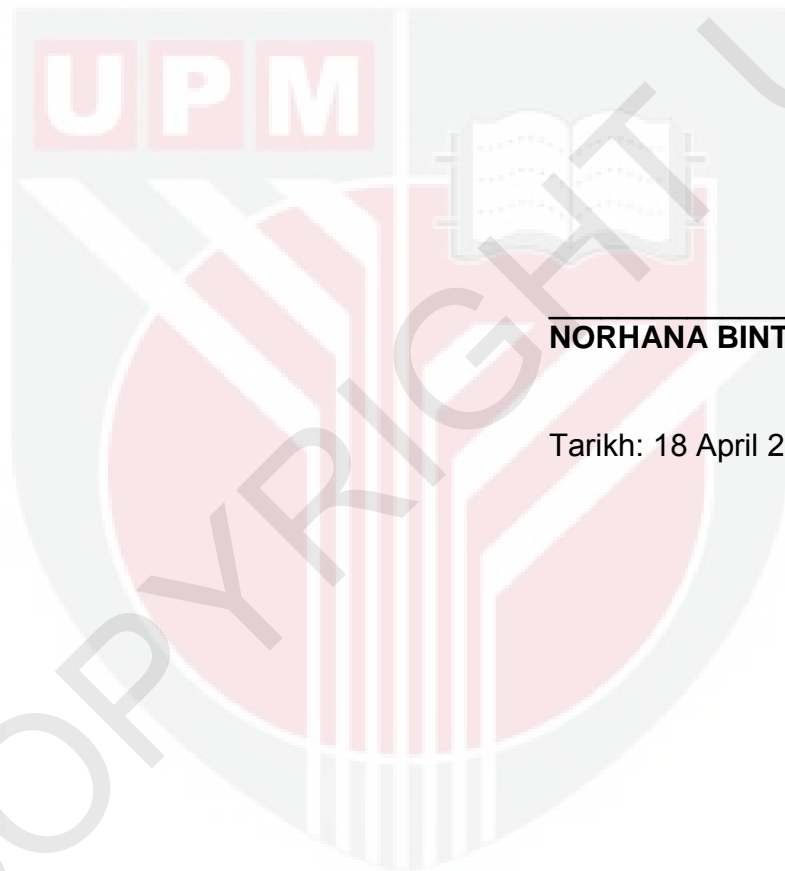
BUJANG BIN KIM HUAT, PhD

Profesor dan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putera Malaysia

Tarikh:

PERAKUAN

Saya memperakui bahawa tesis ini adalah hasil kerja saya yang asli melainkan petikan dan sedutan yang tiap-tiap satunya telah dijelaskan sumbernya. Saya juga memperakui bahawa tesis ini tidak pernah dimajukan sebelum ini, dan tidak dimajukan serentak dengan ini, untuk ijazah lain sama ada di Universiti Putra Malaysia atau di institusi lain.

NORHANA BINTI BAKHARY

Tarikh: 18 April 2013

JADUAL KANDUNGAN

	Muka surat
DEDIKASI	ii
ABSTRAK	iii
ABSTRACT	vi
PENGHARGAAN	ix
PENGESAHAN	xi
PERAKUAN	xiii
SENARAI JADUAL	xvi
SENARAI RAJAH	xvi
SENARAI PETA	xvi
SINGKATAN KATA	xvii
BAB	
1 PENDAHULUAN	
Latar Belakang Kajian	1
Pernyataan Masalah	15
Objektif Kajian	25
Kepentingan Kajian	26
Batasan Kajian	28
Definisi Operasional	29
Kesimpulan	33
2 SOROTAN LITERATUR	
Pengenalan	35
Sorotan Kajian Kata Perbilangan Adat Perpatih	35
Sorotan Kajian Kesantunan Berbahasa	55
Sorotan Kajian Bidang Pragmatik	68
Kesimpulan	
3 METODOLOGI KAJIAN	
Pengenalan	77
Reka Bentuk Kajian	77
Konsep dan Teori Kajian	79
Prinsip Kesantunan Leech	
Tempat Kajian	87
Populasi dan Persampelan	88
Kaedah Kajian	92
Alat Kajian	107
Penganalisan Data	108
Kesimpulan	111

4	DAPATAN DAN PERBINCANGAN	
	Pengenalan	112
	Objektif 1: Mengenal pasti ungkapan santun dalam Kata Perbilangan Adat Perpatih	112
	Objektif 2: Menginterpretasi elemen kesantunan bahasa dalam ungkapan Kata Perbilangan Adat Perpatih	162
	Objektif 3: Menyorot pemikiran masyarakat Adat Perpatih dalam ungkapan Kata Perbilangan Adat Perpatih yang menggambarkan keteguhan masyarakat Adat Perpatih	206
	Kesimpulan	225
	Rasional Teori dengan Dapatan Kajian	226
	Implikasi Dapatan Kajian	227
5	RUMUSAN DAN CADANGAN	
	Pengenalan	
	Rumusan	229
	Cadangan Kajian	236
	Penutup	237
	BIBLIOGRAFI	238
	LAMPIRAN	251
	BIODATA PELAJAR	374